

KESKAEGNE LINN

VASTUSED

AJALOO-OLÜMPIAAD
KOOLIVOOR
VII KLASS
16. jaanuar 2018

***NB! Esitatud on eeldatavad vastused. Hinnatakse täispunktidega!!!
Avatud vastustega küsimuste puhul lähtuda õpilase loogikast***

1. Täida lüngad keskaegsete linnade loomisest. 6p/___
9. sajandil algasid Euroopas muutused. Põllumajanduses hakati kasutama **kolmeväljasüsteemi**. Võeti kasutusele uued tööriistad, näiteks **ratasader** ja **metallist teraga vikat**. Selle kõigega kaasnes põllumajandusülejäakide teke. Osa maal elavatest inimestest hakkas elatist teenima käsitöö ja kaubandusega. Kujunes **käsitöö põllumajandusest eraldumise** protsess.
Algas aktiivne linnade rajamine. Nendest said **käsitöö** ja **kaubanduse** keskused.
Enim linnu rajati Põhja-Prantsusmaal, Flandrias ja Reini jõe ülemjooksul. Seda piirkonda on hakatud nimetama urbaniseerumise hälliks. Mõiste urbaniseerumine tähendab **linnade** kasvu ja nende järkjärgulist osatähtsuse suurenemist ühiskonna arengus.

I. Pöltsam-Jürjo jt. lk.70; M.Kõiv, P. Raudkivi lk.74

2. Selgita, miks kujunesid linnad järgmistes kohtades: 2p/___
a) kaubateede ristumiskohtades, jõgede ületuskohtades ja sildade läheduses –
Kaubavahetusvõimalus, inimeste liikumine, ostjate olemasolu
b) valitsejate residentside läheduses – **ohu korral kaitsevõimalus**

I. Pöltsam-Jürjo jt. lk.70

3. Mis eristab keskaegset linna külast väliselt? 1p/___
Linnamüür(müüriga piiratud ala) (võimalikud ka teised variandid õpetaja äranägemisel)

4. Mis seisusesse kuulusid linnaelanikud? 1p/___
Kolmandasse(talupojad)

5. Jooni alla õige variant. 3p/___
1) Varakeskaegses Euroopas valitses **naturaalmajandus**/turumajandus.
2) Esimesed pangad Euroopas kujunesid Prantsusmaal/**Itaalias**.
3) Finantstehingute hõlbustamiseks hakati kasutama **võlakirju**/lõive.

I. Pöltsam-Jürjo jt.,lk.78

6. Milline neist linnadest on asutatud kõige varem? Jooni alla sobiv variant. 1p/___
Riia, Tallinn, **Tartu**

A. Mäesalu jt., lk. 25

7. Töö tabeli ja kaardiga. (*Iga õige rida annab 1p*) 6p/___
- 1) Märki tabelisse kaardil oleva linna number. Ajaloo atlas põhikoolile
 - 2) Märki tabelisse plussiga (+) Hansa Liidu linnad. I. Põltsam-Jürjo jt., lk.80
 - 3) Märki tabelisse plussiga (+) linnad, kus asusid katedraalid (piiskopite residentsid).
A. Mäesalu jt., lk.75
 - 4) Märki tabelisse plussiga (+), kus kehtis Lübecki linnaõigus. A. Mäesalu jt., lk.75
 - 5) Märki tabelisse plussiga (+), kus kehtis Riia linnaõigus. A. Mäesalu jt., lk.75
 - 6) Märki tabelisse plussiga (+), kus kehtis piiskopiõigus (Saare-Lääne linnaõigus). A. Mäesalu jt., lk.75

Ülesande nr.	Ülesanne	Tallinn	Tartu	Uus-Pärnu	Vana-Pärnu	Narva	Rakvere	Paide	Haapsalu	Viljandi
1	Linna number kaardil	2	8	6	5	4	3	8	1	7
2	Hansa Liidu linnad(+)	+	+	+						+
3	Katedraalid(+)	+	+						+	
4	Lübecki linnaõigus (+)	+				+	+			
5	Riia linnaõigus (+)		+	+				+		+
6	Piiskopiõigus (+)				+				+	

8. Kirjuta mõiste. 5p/___
- 1) Inimene, kes andis kõrge protsendiga laene: **liigkasuvõtja** I. Põltsam-Jürjo jt., lk.146
 - 2) Magistraadi juht: **bürgermeister** I. Põltsam-Jürjo jt., lk.145
 - 3) Pidalitõbistele rajatud haigla: **leprosoorium** I. Põltsam-Jürjo jt. lk. 96
 - 4) Linna valdus, mis oli ümbritsetud müüri ja linna maad väljaspool seda: **linnasaras**
A. Kriiska, lk.52-53
 - 5) Algselt tähendas „relvastatud salka“, „jõuku“, hiljem nimetasid välismaa kaupmehed „liit“, „ühendus“:
hansa Inimene, ühiskond, kultuur; lk.126
9. Seleta mõistete tähendus. 5p/___
- 1) oldermann - **gildivanem** A. Mäesalu jt., lk. 77
 - 2) patritsiaat - **mõjukad ja rikkad linnaelanikud, sagedasti valitud magistraati/raadi**
I. Põltsam-Jürjo jt., lk.146
 - 3) linnafoogt - **maahärra /senjööri/valitseja esindaja rae/magistraadi juures** A. Mäesalu jt., lk.75
 - 4) raehärra - **rae /magistraadi liige** I. Põltsam-Jürjo jt., lk. 146
 - 5) koge - **Hansa Liidus/Läänemerel kasutatud kaubalaev** (*jt. samatähenduslikud seletused*)
I. Põltsam-Jürjo jt., lk.81; Inimene, ühiskond, kultuur; lk. 127

10. Keskaegses linnas olid paljud majad kolmekorruselised. Milleks kasutati: 3p/___
- 1) esimest korrust? **töökojaks (vastuvõtuks, töötegemiseks)**
 - 2) teist korrust? **eluruumideks**
 - 3) kolmandat korrust? **laoruumideks**

M. Kõiv, P. Raudkivi, lk.79

11. Tulekahjuoht oli keskaegses linnas suur. Miks? Nimeta kaks põhjust. 2p/___
- 1) **majad valdavalt puidust**
 - 2) **majad ehitatud lähestikku (võimalikud teised samatähenduslikud vastused)**

12. Märki õige väide plussiga (+) ja väär väide miinusega (-). 5p/___

-	Keskaegses Tallinnas oli maa-alune kanalisatsioonivõrgustik. <u>I. Põltsam-Jürjo jt.,lk. 98-99</u>
+	Käsitöölise õpipoisiks sai vaid see, kes oli sündinud kristlikust abielust. <u>In,üh,kult lk.125</u>
+	Tallinna raehärraks sai vaid Suurgildi liige. <u>A. Adamson, lk.48</u>
+	Tallinna vee kvaliteet oli kehv, seetõttu tarbiti palju õlut. <u>A. Adamson, lk. 47</u>
-	Linnaelanikud olid pikemaalisemad kui maainimesed. <u>M. Kõiv, 1993 lk. 124</u>

13. Kes kuulusid keskaegses Tallinnas järgmistesse gildidesse? 3p/___
- a) Suurgildi kuulusid: **jõukad, rikkad kaupmehed**
 - b) Väikegildi kuulusid: **käsitöölised**
 - c) Toomgildi kuulusid: **Toompea käsitöölised**

A. Mäesalu jt. lk.77

14. Miks kuulusid käsitöölised tsunftidesse? Nimeta kolm põhjust. 3p/___
- 1) **üheskoos on kergem/lihtsam seista oma huvide eest**
 - 2) **võimalik kontrollida tootmise kvaliteeti; toota kvaliteetset kaupa**
 - 3) **tsunftiliikmetel võrdsed tingimused**
 - 4) **toodangu mahu/ koguse reguleerimine**
 - 5) **konkurents; jne. (võimalikud teised samatähenduslikud vastused)**

Inimene, ühiskond, kultuur; lk.125; I. Põltsam-Jürjo jt.lk.86

15. Mis tingimused tuli sellil täita, et temast saaks meister? 3p/___
- 1) **töötanud teatud arv aastaid sellina**
 - 2) **läbitud rännuaastad(töötanud sellina teistes linnades, maades)**
 - 3) **valmistanud meistritöö(šedöövri)**
 - 4) **korraldanud teistele meistritele peo**
 - 5) **on linnakodanik**
 - 6) **on abielus**

Inimene, ühiskond, kultuur; lk.125; A. Mäesalu jt, lk.78; P. Raudkivi,lk.85; I. Põltsam-Jürjo jt,lk.86

16. Too üks näide keskaegsest linnast: 3p/___
- 1) religioosne vähemus – **moslemid, juudid**
 - 2) etniline vähemus - **mustlased, juudid**
 - 3) „vääritud ametid“ - **timukas, prostituudid, saunamehed, hauakaevajad, öövahid, rändmuusikud ja -näitlejad**

I. Põltsam-Jürjo jt, lk. 94

17. Vasta küsimustele. 8p/___
- 1) Mis seaduse rikkumise eest mõisteti 1535. aastal surma parun von Üxküll?
„Linnaõhk teeb vabaks“ (võimalik samatähenduslik seletus)
A. Adamson, lk.48; A. Mäesalu jt, lk.79
 - 2) Milline Saksa linn oli mitteametlik Hansa Liidu pealinn? **Lübeck**
M. Kõiv, P. Raudkivi; lk.83
 - 3) Kuidas nimetati käsitöölisi, kes ei kuulunud tsunfti, ei omanud mestripabereid, ja kellel oli keelatud kauplemine Tallinna turul? **tsunftijänes; vussermeister**
A. Mäesalu jt., lk. 78
 - 4) Mis pühak oli vallaliste kaupmeeste kaitsja? **Püha Mauritius**
Inimene, ühiskond, kultuur lk.127; A. Mäesalu jt. lk.76
 - 5) Millise kauba edasimüük Läänest Itta tõi Tallinnale kõige suurema tulu? **Soola**
A. Mäesalu jt., lk.77
 - 6) Mitu inimest valiti Tallinna raadi? **24**
A. Adamson, lk.47; A. Mäesalu jt.lk.75
 - 7) Mida nimetati keskajal „Mustaks surmaks“? **Katku**
I. Põltsam-Jürjo jt., lk.149
 - 8) Mis hoone Tallinnas oli pikka aega kõrgeim hoone Euroopas? **Oleviste kirik**
A. Adamson, lk.49